

Nr 181.

Av herr **von Koch**, om skrivelse till Konungen angående beredande åt i ödemarkerna i rikets två nordligaste stift anställda präster av ökade möjligheter att vinna befordran inom andra stift.

Att besätta de prästerliga tjänsterna i den nordligaste delen av vårt land med ordinarie innehavare tyckas med varje år erbjuda allt större svårigheter. Ett stort antal sådana tjänster stå för närvarande vakanta, och man har därför emellanåt tvungits anlita den ur många synpunkter betänkliga utvägen att meddela dispens från gällande fordringar ifråga om prästerliga kvalifikationer för att kunna åtminstone nödortfigt uppehålla den prästerliga verksamheten i avlägset liggande församlingar. Det bör emellertid framhållas, att svårigheten ej gäller *alla* prästerliga befattningar i våra tvenne nordliga stift, utan åsyftas här endast sådana i de isolerade trakterna, *ödemarksområdena*, där tillbakahållande faktorer spela in, såsom de långa avstånden, ensamheten, de mångenstädes bristfälliga prästgårdarna etc.

Såvitt mig är bekant råda liknande svårigheter i de nordligaste trakterna av våra grannländer Norge och Finland.

Det torde ej behövas mycken eftertanke för att förstå anledningen till ovan påpekade missförhållande. För den, som ej ensidigt fotar sitt omdöme om våra nordliga landskap på intrycken från en och annan turistfärd under den härliga, men allt för korta sommaren, torde det stå klart, att den långa, mörka och kalla vintern och den isolering, som ovillkorligen följer med bosättningen i dessa avlägsna och glest befolkade bygder, måste medföra lidanden och försakelser för alla dem, som under barn- och ungdomsåren varit vana vid gynnsammare förhållanden, och i all synnerhet för bildade personer, vilka ha behov av tankeutbyte med andra människor och av de tillfällen till intellektuell stimulans, som ett kultursamhälle erbjuder. Det går icke att avfärda detta påstående med invändningen, att den som ikläder sig prästkallet bör betrakta sig som en missionär, vilkens plikt det är att avsäga sig kulturrens förmåner för att uteslutande ägna sig åt sin kristliga uppgift. Exempel saknas nämligen icke på prästmän, vilka börjat sin bana, besjälade av ett lika glödande nit som trots någon hängiven hednamissionär, men som likafullt efter en 8 à 10 års tjänstgöring i en isolerad lapplandskommun känt sina andliga krafter svika och även den fysiska förmågan att fullfölja sin mission bruten. Förklaringen till att många sådana med lågande iver började försök att sprida ljus i ödemarkens kulturmörker mattats av eller i förtid avbrutits, är otvivelaktigt att söka i verkningarna av den långvariga andliga isoleringen.

En missionär i hednalandet erhåller tillfälle att återhämta sig från den andliga isoleringen genom att, beroende på klimatiska och andra förhållanden, efter 3 à 10 års arbete erhålla ledighet under ett års tid för vistelse i hemlandet; men hans nära motsvarighet inom vårt eget lands gränser, prästen, som ödet en gång förankrat i lappmarkssocken, måste oavbrutet kvarstå i sin gärning, ofta in i ålderdomen, trots det att han känner sig vanmäktig att rätt fylla densamma.

Naturligtvis kan det pekats på en och annan präst i dessa obygdar, vilken in i sena ålderdomen bibehållit sin andliga vigör trots en nästan fullständig isolering. Men sådana fall, som väl oftast gälla personer, som äro födda i Norrland och från barndomen vana vid klimatet och umbärandena därstädes, torde kunna betraktas som sällsynta undantag.

Men det är ej blott de andliga krafterna, som sättas på ett hårt prov under decenniernas oavbruten tjänstgöring i Övre Norrlands obygdar. På grund av socknarnas ofantliga omfattning medför den prästerliga befattningen också stora fysiska strapatser. På den, som skall färdas tiotals mil i alla väder och under alla årstider, ställas i detta hänseende krav, som endast kunna tillfredsställande fyllas av kraftiga män i sin bästa ålder. Det är orimligt att av åldringar, som kanske, förutom den naturliga kraftnedsättningen, lida av olika krämpor, begära fysiska prestationer, som de ej kunna, även med bästa vilja, utföra.

Att här föreligger ett verkligt missförhållande framträder än tydligare, då man betänker dess verkningar på församlingen, främst då den andliga omvårdnaden, som i de här avhandlade trakterna är måhända än viktigare än i kulturellt avseende lyckligare lottade bygder. Om någonsin ständig förnyelse och kraftutveckling är önskelig och nödvändig, är det väl ifråga om den, som skall tolka religionens sanningar, giva näring åt de andligen hungrande och vaka över de ungas religiösa och moraliska utveckling. Men det är även på områden utanför hans ämbete, som krav ställas på prästen i dessa trakter. När i ett samhälle råder nästan fullständig brist på personer, som tränats i offentliga värv, är det naturligt, att prästen, i egenskap av en universitetsbildad man, kommer att anlitas för allehanda kommunala och andra angelägenheter, för vilken i sydligare landsdelar finnas andra kompetenta krafter att tillgå. Även ur denna synpunkt ligger det således i församlingens intresse, att prästen äger andlig vigör och kroppslig spänstighet.

För att råda bot på de nu rådande olägenheterna erfordras att väsentligt öka möjligheterna för yngre prästmän att, efter en viss icke alltför lång tjänstetid i en ödemarkssocken, kunna äga utsikt att vinna befordran å annan ort. Kunde saken ordnas på detta sätt, skulle härav icke allenast församlingarna draga stora fördelar, utan för prästerna själva skulle erfarenheterna under en sådan ödemarksvistelse i de yngre åren bliva dem till gagn under deras kommande verksamhet. Givetvis komma emellertid åtskilliga svårigheter att yppa sig vid ett praktiskt realiserande av den nu antydda utvägen och under-

tecknad vägar ej heller direkt göra något förslag i denna riktning utan blott frambära det till sakkunnigas överbägande. Emellertid bör det erinras om, att vissa andra tjänstebefattningar i ödemarksbygderna åtnjuta särskilda förmåner, bl. a. den att få räkna dubbla tjänsteår. En dylik förmån skulle ensamt den förmodligen i någon mån öka utsikterna för ifrågavarande präster att efter vissa års tjänstgöring i Norrland erhålla befattning i sydligare delar av landet. Vidare kan ifrågasättas, om ej domkapitlen i de två nordligaste stiftet borde erhålla väsentligt ökad befogenhet att vid s. k. långvakansförordnande anställa präster i ödemarksområdena även från andra stift. Och slutligen torde genom ett tillägg till § 3 mom. 1 i 1910 års lag om tillsättande av prästerliga tjänster, präster inom ödemarksområdena medgivas rätt att söka prästerliga befattningar inom hela riket.

Det är möjligt att vid en utredning av denna för såväl ödemarksbefolkningen som prästerna viktiga fråga andra och flera vägar än de av mig antydda skola visa sig lämpligare och mera framkomliga. Då emellertid en reform på ifrågavarande område kräver beslut av såväl riksdagen som kyrkomötet och det senare sammanträder år 1925, vore önskligt, att riksdagen redan nu begärde en utredning i ärendet, så att ett förslag kan föreligga färdigt till prövning av 1925 års riksdag såväl som av kyrkomötet.

På grund av vad jag nu anfört tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t åska, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning i syfte att de präster, som äro anställda i ödemarkerna i de två nordliga stiftet, kunna beredas ökade möjligheter att efter en viss icke alltför lång tjänstetid vinna befördran inom andra stift.

Stockholm den 21 januari 1924.

G. H. von Koch.

